

Så bygger vi en robustare livsmedelskedja

Det var temat för det rundabordssamtal som KSLA arrangerade den 11 december 2020. Samtalet var en fördjupning av slutsatserna från KSLA:s webinarium i november kring coronapandemin.

Till grund för diskussionen låg rapporten *Fyrtio förslag för en robust livsmedelskedja*. Kring bordet samlades 16 deltagare från myndigheter och näringsliv. Moderator för samtalet var Inger Andersson, tidigare generaldirektör för Livsmedelsverket.

Av LARS HÖÖK

Allt fler har fått upp ögonen för livsmedelskedjans sårbarhet och behovet av att stärka livsmedelsförsörjningens motståndskraft mot externa chocker och kriser. Försämringen i det säkerhetspolitiska läget, torkan 2018 och Covid-19-pandemin har varit för sig och tillsammans bidragit till denna ökade medvetenhet.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och Lantmännen gav, redan före pandemin, i uppdrag till konsultföretaget 4C Strategies att ta fram förslag för en mer resilient livsmedelskedja. Resultatet blev en 40-sidig rapport med titeln *Fyrtio förslag för en robust livsmedelskedja*. Rapportens fokus ligger på primärproduktion och livsmedelsförädling.

De flesta deltagare i rundabordssamtalet uppskattade LRF:s och Lantmännens initiativ och tyckte att rapporten i det stora hela var bra. Men många kom också med viktiga kompletteringar.

Prioriterade åtgärder

Rapportens 40 förslag har indelats i fyra åtgärdsområden:

- Fortsatt drift under störda förhållanden.
- Skydd av kritiska tillgångar och sårbar infrastruktur.
- Stärkt ledning och samverkan.
- Lärdomar för bästa praxis.

Rapportens författare lyfter för varje område upp tre åtgärder som angelägna och relativt snabba att åtgärda.

Bland de totalt 12 prioriterade åtgärderna finns förslagen att ställa krav på leveranssäkerhet och tillgänglighet i samband med upphandlingar samt att utreda huruvida interventionslager kan kombineras med beredskapslager.

Monica Sihlén på Upphandlingsmyndigheten konstaterade att sektorn livsmedel är klassad som samhällsviktig verksamhet i upphandlingar men att det är svårt att i dessa sammanhang ställa långtgående krav på krisberedskap och försörjningstrygghet. Här behövs förtydliganden, menade hon. Hon efterlyste också klarare direktiv för statsstöd i samband med upphandling.

Foto: Eduardo Soares.

Livsmedelsanläggningar kan betraktas som skyddsvärda objekt. Tv Berte Qvarn i Slöinge, foto: Mattias Blomgren [CC BY-SA 4.0]. Th Grådö mejeri i Hedemora, foto: Calle Eklund/V-wolf [CC BY-SA 3.0].

Karl Lallerstedt på Svenskt Näringsliv framhöll att Konkurrensverket behöver vara inkopplat från start så att det inte uppstår bekymmer i implementeringen i ett senare skede

En annan åtgärd, som också fick starkt stöd av rundabordsmötet, var att komplettera den nationella livsmedelsstrategin med tydliga mål om ökad produktion och försörjningstrygghet.

– Det vore bra ur ett upphandlingsperspektiv eftersom livsmedelsstrategin fått ett så starkt genomslag i kommunerna. Bra också om försörjningstrygghet kommer med i de regionala livsmedelsstrategierna. Det skulle bidra till att frågorna hålls aktuella över tid, sade Monica Sihlén.

Rapporten lyfter också behovet av att kartlägga kritiska anläggningar inom livsmedelskedjan och att utse dessa till skyddsobjekt. En annan prioriterad åtgärd är att undersöka digitala hot i sektorn.

Såväl Lantmännens vice vd Per Arfvidsson som Patrik Strömmer från Livsmedelsföretagen vittnade om att det finns aktuella målkonflikter kring vissa kvarnar, silos och slakterier som idag betjänar stora delar av Sverige.

– Om dessa exproprieras av kommuner för att bygga bostäder så kommer Sveriges försörjningsförmåga att minska, menade Patrik Strömmer.

Offentlig och privat samverkan

Utbildning och offentlig/privat samverkan var andra områden som lyftes i rapporten för att stärka ledningsfunktionerna vid en kris. Försvarshögskolans Lars Hedström kunde berätta att ett omfattande utbildningsmaterial tagits fram för ett par år sedan och det skulle kunna användas utan större dröjsmål.

Det är också viktigt att ta tillvara erfarenheterna av offentlig/privat samverkan från årets pandemi, påpekade flera talare.

I rapporten finns också förslag på att utreda hur exempelvis beredskapslager ska kunna finansieras. Rapportförfattarna föreslår en finsk lösning med en särskild beredskapsfond utanför statsbudgeten.

– Politikerna kommer inte att leverera de pengar som behövs och därför är en avgiftsmodell lämplig, kopplad till ett slags lånefinansiering för att klara de initiala kostnaderna i ett uppbyggnadsskede, sade Karl Lallerstedt, Svenskt Näringsliv.

Att livsmedelssektorn klassades som en samhällsviktig sektor under våren 2020, i samband med pandemin, lyftes av många fram som en mycket viktig signal.

– Men begreppet samhällsviktig måste förtydligas, framhöll Per Arfvidsson. Det måste betyda väsentligt mycket mer än att våra barn ska kunna få hjälp med barnomsorg när skolor och förskolor tvingas stänga.

– Frågan om hur vi kan göra livsmedelsförsörjningen mer robust kommer att diskuteras i många sammanhang framöver, inte minst här på KSLA, sade Inger Andersson och citerade ur regeringens senaste forskningspolitiska proposition: ”Livsmedelsförsörjningen är... en kritisk förutsättning för totalförsvaret och understödjer det civila försvarets samtliga förmågor”.

Det finns målkonflikter kring vissa silos och slakterier. Utan särskild koppling till texten – tv Lantmännens silo i Falköping, foto: Achird [CC BY-SA 3.0], ovan Scans slakteri i Kristianstad, foto: News Oresund [CC BY 2.0].